

Практична робота № 1

Форми розселення та класифікація населених місць

Мета роботи: Ознайомитись з основними формами розселення населення, видами населених місць та їх класифікаційними ознаками. Навчитися аналізувати особливості просторової організації поселень.

Теоретичні відомості

Розселення - це комплексна взаємоузгоджена система просторового й територіального розміщення мережі міст та інших населених місць на території країни, яка вміщує мережу найкрупніших, крупних, великих, середніх і малих міст, а також мережу населених пунктів у сільській місцевості.

Системи розселення формуються за такими принципами:

- інтенсивність трудових, виробничих, наукових, культурних, адміністративних, торговельних та інших зв'язків між містами й поселеннями;
- рівень взаємозв'язків місць проживання з основними місцями праці, центрами громадського обслуговування й місцями позаміського відпочинку;
- густота населення та густота мережі міських і сільських населених пунктів;
- співвідношення чисельності населення в містах різної величини.

1. Форми розселення

- **Компактна (зосереджена)** форма – характерна для міських агломерацій, де поселення об'єднані в єдиний просторовий комплекс (Львівська, Київська області).
- **Дисперсна (розосереджена)** – поселення невеликі та віддалені одне від одного, переважно сільські.

2. Класифікація населених місць

- **Міста** – великі (понад 250 тис. осіб), середні (50–250 тис.), малі (менше 50 тис.).
- **СМТ (селища міського типу)** – 2–20 тис. жителів, значна частка зайнята у промисловості чи сфері послуг.
- **Села** – основний тип сільських поселень;
- **Хутори/присілки** – дрібні поселення, кілька десятків дворів.

Таблиця 1. Групування населених пунктів за чисельністю населення

Групи населених пунктів	Населення, тис. осіб	
	Міста	Сільські населені пункти
Найкрупніші (найзначніші)	Понад 800	Понад 5
Крупні (значні)	Понад 500 до 800	Понад 3 до 5
Великі	Понад 250 до 500	Понад 0,5 до 3
Середні	Понад 50 до 250	Понад 0,2 до 0,5
Малі*	До 50	Менше 0,2
* Включаючи селища.		

Практична частина

Завдання 1. Визначити систему розселення у вибраній місцевості (Любешівська громада, Волинська область чи інша громада).

Приклад: У громаді домінує сільське розселення, представлене селами різного розміру (Люб'язь, Дольськ, Витуле та ін.). Центром громади є смт Любешів, яке виконує адміністративні, освітні та торгово-економічні функції. Найближчим міським центром регіонального значення виступає Луцьк.

Завдання 2. Класифікувати декілька населених пунктів за кількістю населення та функціями.

Приклад:

Населений пункт	Тип	Населення (орієнтовно)	Функції
Луцьк	Велике місто	~215 тис.	адміністративний центр області, промисловість, культура
Ковель	Середнє місто	~70 тис.	транспортний вузол, промисловість
Любешів	СМТ	~6 тис.	адміністративний центр громади, торгівля
Дольськ	Село (середнє)	~1 тис.	сільське господарство
Витуле	Село (мале)	~200	сільське господарство
Присілки (хутори)	Дуже дрібне село	до 50	фермерство